

Tað lýsir í eystri

TAD kom sum ein "bumba", tá eysturtýska stjórnnin seint hóskvöldið gjørdi av at lata upp landamarkið til grannalond sín og serliga Vesturtýsklands. Hóast vit her heima í Føroyum enn ikki hava havt tíð at lata hesi stórtíðindini, hesa sensatið, at sodna, so er greitt, at her er talan um eina sanna kollvelting. Uttan íva er hetta ein hin størsta hendingin í eystureuropa síðani seinna heimsbardaga.

EFTIR at hava verið stongdir inni handan jarntjaldið í skjótt 40 ár kunnu eysturtýskarar nú heilt frítt ferðast úr og inn í land sitt. Hóast múrin er har framvegis, so tykist alt benda á, at hann longu nú er vorðin ein minnisvarði yvir eina farna tíð.

OLL tey, sum ganga inn fyrri stórri fólkaraði og demokrati, kenna seg væl í hesum døgum. Neyvan kundu fjölmiðlarnir bera teimum betur tíðindi enn júst hesi. Hetta visir, at tað nyttar at mótmæla, tað nyttar at standa saman og á friðaligan hátt mótmæla politikkinum hjá teinum stýrandi.

GONGDIN í Eystureuropa er -

ómetaliga spennandi og áhugaverd. Hvør skuldi trúð fyrri bert fáum mánaðum síðani, at sjálvt eysturtýska kommunistastýrið fór at lata portini upp!

VIT kunnu finna fleiri orsøkir til broytingarnar í Eystureuropa og Sovjetsamveldinum. Hetta mátti henda fyrr ella seinri. Eingin skipan, uttan mun til hvørjum heiti hon fjarir seg handan, skal hava liv lagað, tregur hon mannarættindi, frælsi og demokrati undir fótum. mKommunistiska skipanin í Eystureuropa hevur ikki megnað at fáa búskpin á fótur og hon hevur heldur ikki megnað at geva fólkinum tað fríheit og frælsi, sum náttúrliga býr í okkum øllum. Trýst úr Vesturheiminum hevur eisini havt sína ávirkan á broytingarnar.

Men høvuðs-katalysatorurin fyrri allari hesari gongdini er sovjettski leiðarin Gorbátjov. Tað er fyrst og fremst honum at takka, at tað í dag ber til at tosa um broytingar í Eystureuropa. Hetta hevði ikki verið gjørligt undir undanmonnum hansara. Vit kunnu tí bert vóna, at Gorbátjov hevur hepnir við sær og fær loyvi at halda fram við sínum politikki. Við hansara hjálp hevur tað eydnast andstøðuni í eystureuropeiskum londum at koma til talu.

TAD er vandi í hvørjari vælferð. Vit í Vesturheiminum eiga tí eisini at vera varin. At

broytingarnar í Eystureuropa nu bera á tann bóg, ið vit hava valt at liva eftir, merkir ikki, at okkara skipan, at okkara demokrati er tað besta og einasta rætta. Tað er greitt, at fleiri av okkum, i gleðini um, at broytingar henda í Eystureuropa eftir okkara mynstri, vitandi ella óvitandi gloyma, at eisini okkara egna samfelagsskipan er í menning. Hóast vit kalla okkum demokratisk, siviliserað og fræls, so er mangt í okkara samfelag vestanfyrri, sum í veruleikanum er beint tvørturímóti. Her finst bæði fíggarligt og menniskjansligt órættvisi og tað má ikki henda, at vilji okkara til at broyta hesa okkara egna samfelagsskipan til nakað betri, skal steðga upp, tí vit nú kunnu erpa okkum av, at okkara skipan er tann einasta rætta og visa til gongdina í Eystureuropa.

VIT fegnast um tað, sum fer fram eystanfyrri, men vit megu um somu tíð ásanna, at eisini hjá okkum sjálvum er tørvur á broytingum, soleiðis, at vit fáa eitt meira menniskjansligt og rættvist samfelag, har øll kunnu vera um at njóta av samfelagssins ágóðum.

HVØJRAR broytingar verður so her hugsað um vil onkur spyrja! Ja, fyrri bert at taka eitt dømi, so hevur verið nógv frammi í fjölmiðlunum í vestureuropeiskum londum, at nú mugu fólk sjálvi til

at gjalda fyrri sjúkrahjálpi av einum hvørjum slag. Nei ikki broytingar til tað verra er okkara boð, tá hugsað verður um eitt slíkt mál sum hetta. Her mugu vit í vesturheiminum berjast fyrri at kunna varðveita teir góðu og rættvisu partar vit hava í dag, serliga í Norðurlondum. Vit mugu berjast ímóti teimum, sum halda, at allur útviklingur skal hava frítt spæl og harimillum tann útviklingur, sum tey múgvandi vilja stuðla og fremja. Samfelagið skal ikki kunna "útvikla" seg tamarhaldsleyst.

MÁLID má vera at varðveita tær skipanir, sum eru góðar og virka, meðan vit megu leggja alla orku í at broyta og lega tær skipanir, ið ikki virka nóg væl - og í summum førum "farnar yvir gevind", at virka so tær gagna okkum øllum..

TILLUKKU Eystureuropa og góða eydna. Men lat okkum um somu tíð taka í egnan barm. Enn er langt á mál hjá okkum sjálvum til at vit kunnu kalla okkum fræls, rættvis og humanistisk samfelag. Latið okkum eisini læra av broytingunum í Eystureuropa. Og latið okkum læra av tí positiva og góða, sum eisini hevur verið og er ein partur av teirra gerandisdegi.

jamu

Kvinnur og kvinnubløð

Gluggin er broyttur frá at vera ein soallað «leypasending», hvar tú fyllir ymiskt mentunartilfar upp í, til at taka eitt einstakt evni, tema, fram, og so royna at fara í djúðina við tí. Hugskotið at broyta Gluggan tann vegin er ivaleyst í lagi, tað er eisini móti tí, at hava eitt-hvørt tema til viðgerðar innan mentunarheimin, so har er eisini í lagi, men so skal sigast alt fyrri eitt, at krøvini til sendingina vaksa munandi, at tí einfaldu orsøk, at fólk keðast skjótari, tá talan bert er um tað eina evnið. Mær hevur eydnast at sæð tvær tilkær temasingar, at tann fyrri um sjónleik í Føroyum (var beinleiðis keðilig), og so henda seinasta sunnukvöld hjá Maluni Simonsen um kvinnur og bløð í Føroyum. Malan hevur gjørt ávísar søguligar kanningar á økinum, evnið er áhugavert, so tað var við einum vissum forvitni ein lyddi á. Vit høyrdu um mentakvinnuna, Helenu Patursson, sum var blaðstjóri á fyrsta føroyska kvinnublaðnum «Oyggjunum», sum kom út frá 1905-08. Hon var ávirkað av tíðarandanum, sum valdaði í Keypmannahavn um hetta mundið, tí hon búleikaðist har eitt skifti, og heimafurturkominn hevði hon hug at royna seg á ymsum økjum, eisini í blaðskrivning. Evnini, sum viðgjørd vórðu í blaðnum, vóru sjálvandi serliga ætlað kvinnum, so sum matgerð, reinføri v.m., men eisini varð ynski sett fram um, at seta Húsarhaldsskúla á stovn í Føroyum, umframt at kravið um valrætt fyrri konufólk vann sigur á fyrsta sinni, júst í hesum árunum, blaðið kom út. Dimma og Krossurin speiróku kvinnublaðið, á donskum sjálvandi, meðan «Oyggjarnar» var skrivnað á føroyskum! At fara til Kirkjubøar at gera heta brotið um Helenu, var just nakað av tí rætta,

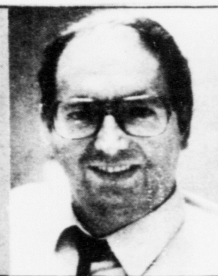
hóast mangur við mær hevði ynskt at fingið meira at vita í sendingini, hvør fyrsti kvinnuligi blaðstjóri í Føroyum í veruleikanum var — har haltaði nakað, navn hennara varð t.d. bara nevnt ta einu ferðina. Eisini høyrdu vit Turið S. Joensen greiða frá eini roynd við kvinnublaðnum «Súr-sokki» seinast í sjeiti-árunum, sum umboðaði tað meira radikalu Kvinnufylkingina, sum gjørdi rættliga nógv um seg tá. Nú tá kvinnurnar eru meira við á øllum økjum í samfelagnum, so tykist sum tær fyrri ein stóran part hava slept tí troystandi kynstosinum upp á fjall, og seta nú heilt órvisi út í kortið enn fyrr. Tí var hetta innslagið um nýggjastu royndina innan blaðskrivning fyrri kvinnur, heldur enn ikki súrt og óviðkomandi at hoyra uppafurtikið í dag. Og onki var fingið vit uppá, hvi Súr-sokkur ikki kom út aftur? Um tíðin var farin

frá hesum blaði, ella hetta var bert at rokna sum eitt «missionsblað» fyrri eina ávása «sekt», sum hevði avmarkaða livitíð. Óðrvisi er við «Kvinnutíðindum», sum eru útkomið 137 ár. Ebba Petersen greiðir frá teimum fyrstu árunum, meðan Kirsten Brix og Bergtóra Hanusardóttir greiðu frá blaðútgávuini í dag. Blaðið hevur valt at halda eina hóvsama og kunnandi linju, og hevur tað á henda hátt partvist eydnast at fáa fatur á einum trúgvum lesaraskara. 1000 bløð verða prentað, og er tað ikki litið eftir føroyskum viðurskiptum. Men ein kann ikki rokna við, at Kirsten og Bergtóra, báðar akademikarar, megna at fáa verkakvinnuna at hava áhuga fyrri «Kvinnutíðindum», og harvið økja um upplagið — har er gloppið heilt einfalt ov stórt, tað merktist eisini av prátinum, og tað er spell.

Ein hampilig føroysk

sjónvarps- og útvarps-ummæli

v/ Johan Samuelsen

sending var at enda komin, merkt av vitan og seriøsum research arbeiði — tað eru vit í hvussu so er ikki forvand við. Men hinvagin, at viðgera so rúgvismikið evni í eini Gluggasending, er eftir mini meting í tyngra lagi. Vandir er fyrri at mentunartilfarið fer fyrri bakka í SvF, tá so rivan verður tikið til. So heldur vanda aftur til gamla formin í Glugganum, og lata temasingarnar standa einsamallar.

Grannar okkara er sending, sum hevur staðið á skráníni í nokur ár, og er púra óbroytt í innihaldi og vavi í hesum tíðarskeiði. Hetta er tilfar, sum er ómakaleyst at fáa hendur á, sjónbandið kemur við

postinum, og so er bert eftir at vraka og velja hjá sjónvarpsmannningini. Ymiskt er hvussu verður valt út, tað vil so vera, men seinast sóu vit eitt kut úr Danmark, sum fekk ein at steðga á og hugsa um støðuna, eisini her á landi, í tilikum máli, nevnilia um nógv umtaldaðu salmonella bakteriu, sum finst í donskum hønarnarungum. 29 danir hava latið liv hesi seinastu 4 árin, orsakað av hesi eitrandi bakteriu. Tá ið soleiðis er vorðið í Danmark, og eftirlitið við fenaði ikki verður broytt fyrribils, so er bert eftir at spyrja, um vit í Føroyum, sum iva-leyst hava rekord í at eta

